

Гайдучок В. О.

Державний торговельно-економічний університету

Науковий керівник: Мельниченко Р. В.,

кандидат юридичних наук,

завідувач кафедри правового забезпечення безпеки підприємництва

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРАВОВИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Розвиток штучного інтелекту (в подальшому - ШІ) в правовому секторі України є важливим напрямком, який може поліпшити якість надання правничих послуг, підвищити рівень ефективності правопорядку і сприяти більшій доступності до правничої допомоги, юридичної допомоги.

В Україні вже були зроблені перші кроки для створення механізму правового регулювання в галузі штучного інтелекту. Ключовим документом для розвитку ШІ в Україні є Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, яку Кабінет міністрів України 2 грудня 2020 року. У ній визначено, що правосуддя є пріоритетною сферою для впровадження технологій ШІ, та поставлено завдання: [затвердив](#) 2 грудня 2020 року. У ній визначено, що правосуддя є пріоритетною сферою для впровадження технологій ШІ, та поставлено завдання:

- здійснювати подальший розвиток наявних технологій у сфері правосуддя (Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, Електронний суд, Єдиний реєстр досудових розслідувань тощо);
- впроваджувати консультативні програми на основі ШІ, які відкриють доступ до юридичної консультації широким верствам населення;
- попереджувати суспільно небезпечні явища шляхом аналізу наявних даних за допомогою ШІ;
- визначати необхідні заходи ресоціалізації засуджених шляхом проведення аналізу наявних даних за допомогою технологій ШІ;
- виносити судові рішення у справах незначної складності (за взаємною згодою сторін) на основі аналізу, здійсненого з використанням технологій ШІ, стану дотримання законодавства та судової практики.[1]

Також у Національній асоціації адвокатів України була створена робоча група з правового регулювання штучного інтелекту, яка займається аналізом найважливіших юридичних питань розвитку та використання штучного інтелекту, визначення меж його використання в різних галузях, а також захистом персональних даних, зібраних системами штучного інтелекту, визначенням правил щодо їх збереження та використання.

Визначальною складовою частиною принципу захисту прав та інтересів є забезпечення гарантій права кожної людини на ефективний судовий захист. Стаття 55 Конституції України забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина судом. Важливо зазначити, що орієнтація України на європейський та

євроатлантичний шлях вимагає від держави не лише організації судової системи, а й приведення правової системи у відповідність із вимогами дотримання її принципів верховенства права.

Варто зазначити, що судова реформа, започаткована у 2014 році після Революції Гідності, та інші реформи, що відбулися після неї, не вирішили основних проблем, які зумовили реформування судової системи України. Так, на національному та законодавчому рівні визначаються наступні проблеми: дискредитація суддівського корпусу щодо їх незалежності та неупередженості під час розгляду справ у суді [2]; систематичне порушення суддівської присяги [3; 4]; великий рівень та ризики корупції у сфері правосуддя [5; 6]; залежність суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади [6]; інша політична залежність чи інший протиправний вплив на прийняття рішень у суді [5]; недостатній рівень єдності та послідовності судової практики [6] тощо.

Багато людей вважають, що (ШІ) не в змозі зрозуміти тонкощі юридичної справи, однак експеримент, проведений дослідниками з університетів Пенсільванії, Шеффілда та Лондона, частково спростував це твердження. Так, вчені навчили штучний інтелект досліджувати стенограми судових справ і на основі певних алгоритмів і шаблонів оцінювати, чи відповідали попередні рішення положенням Європейської конвенції з прав людини. Всього за допомогою ШІ було розглянуто 584 справи, які стосувалися випадків катування, приниження гідності, права на справедливий суд та конфіденційності. Узагальненою оцінкою штучного інтелекту було встановлено, що в 79% випадків судові рішення були прийняті правильно.

У Великобританії почалася реформа судової системи в галузі онлайн-правосуддя у 2016 році. Онлайн-суди були повністю запроваджені для вирішення цивільних, сімейних та простих адміністративних справ. Запуск реформи призвів до розгляду понад 2 мільйонів справ в онлайн-режимі, а швидкість вирішення справ зростає у 4 рази. Наразі близько 80% таких спорів вирішуються онлайн. Під час впровадження онлайн-судів для справ невеликої вартості враховувалася особливість, що 99,99% таких справ не містять складних юридичних питань і можуть бути вирішені за допомогою алгоритмів. В цьому контексті мотивація судового рішення не має вирішального значення. Сам текст судового рішення генерується комп'ютером і майже не містить в собі мотиваційного наповнення. Головною метою такого підходу до правосуддя є забезпечення швидкого та вартісно-ефективного вирішення спорів.

Інший приклад розглядається в контексті Китаю. У Китаї функціонує система "Розумний суд" з 2016 року, а з 2017 року запрацював онлайн-суд у вигляді мобільного додатку головної китайської програми WeChat. Замість традиційного судового приміщення, проведення судових засідань відбувається у відеочаті, де аватар виступає в ролі судді. З 2022 року Китай використовує штучний інтелект для покращення судової системи, надаючи рекомендації щодо законів, складання документів і попередження щодо можливих "людських помилок" у судових рішеннях. Судді тепер зобов'язані консультуватися зі штучним інтелектом у кожній справі, а в разі відхилення його рекомендацій повинні надати письмове обґрунтування своїх рішень. Також штучний інтелект скоротив середнє робоче навантаження суддів більш ніж на третину. З 2019 до 2021 року програма заощадила громадянам Китаю 1,7 млрд робочих годин. Система також скоротила витрати китайців на юридичні послуги: у зазначений період громадяни заощадили понад 300 млрд.

юанів (\$45 млрд.). Це приблизно половина від загальної суми гонорарів адвокатів у Китаї минулого року.

Отже, впровадження штучного інтелекту в українське судочинство повинно дотримуватися основних принципів, які закладені в Етичній хартії щодо використання штучного інтелекту у судовій системі та її оточенні, а також в Білій книзі з штучного інтелекту. Важливим етапом цього процесу є тестування, яке дозволить перевірити ефективність та здатність цієї інновації, а також сприятиме підтвердженню необхідності впровадження в судовій системі елементів цифрової технології. При цьому впровадження штучного інтелекту в українську судову систему можливе лише за умови, що його технічний рівень забезпечить строге дотримання основних прав людини, запобігаючи будь-якій дискримінації між окремими особами чи групами осіб. Крім того, це повинно забезпечити прозорість, неупередженість та справедливість розгляду справи, а також захист конфіденційності, електронних комунікацій та обробки персональних даних. Необхідно також забезпечити технічну та програмну надійність і безпеку як для окремої особи, так і для всього суспільства загалом. Запровадження штучного інтелекту в судову систему України в умовах цифрової трансформації та збільшення майнового обороту може вирішити проблему зростаючої кількості судових процесів, пов'язаних з покупками та оплатою через Інтернет. Крім того, це може позитивно вплинути на розвиток економіки та бізнесу в Україні, мінімізуючи роль людського фактору, особливо у контексті судового процесу, та сприяючи зменшенню можливості судового свавілля.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження від 2 грудня 2020 р. №1556-р.
2. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.
3. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 08.04.2014 № 1188-VII.
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні" від 25.03.2014.
5. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII.
6. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки : Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015.